

of Competitiveness of the Enterprise]. *Visnyk Mizhnarodnoho slovianskoho universytetu. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, vol. 10, no. 1 (2007): 12-16.

“Tsyfrova transformatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh viiny. Sichen 2024 roku” [Digital Transformation of the Economy of Ukraine in the Conditions of War. January 2024]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (NISD)*. <https://www.niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viynysichen-2024>

Tanklevska, N. S. “Zarubizhnyi dosvid finansovo-kredytnoho zabezpechennia rozvytku ahrarnykh pidpriemstv” [Foreign Experience of Financial and Credit Support for the Development of Agricultural Enterprises]. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomia*, no. 1 (2008): 81-87.

Tanklevska, N. S., and Miroshnychenko, V. O. “Stratehichni oriientyry posylennia finansovoho potentsialu ahrarnykh pidpriemstv” [Strategic Guidelines for Strengthening the Financial Potential of Agrarian Enterprises]. *Finansovy prostir*, no. 2 (2017): 53-60. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/view-ByFileId/874630>

Tanklevska, N. S., and Yarmolenko, V. V. “Suchasnyi stan ta problemy funktsionuvannia fondovoho rynku v Ukraini” [Current Situation and Problems of Stock Market Functioning in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 7 (2021).

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.7.1>

Tapscott, D. *The Digital Economy: Promise and Peril In The Age of Networked Intelligence*. McGraw-Hill, 1997.

Tsyfrova ekonomika: trendy, ryzyky ta sotsialni determinanty : dopovid [Digital Economy: Trends, Risks and Social Determinants : Report]. Kyiv: Zapovit, 2020.

УДК 330.47.35

JEL: D20; M11

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-255-262>

ФОРМУВАННЯ ПЛОЩИНИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ДІЄЮ РИЗИКІВ І ЗАГРОЗ

©2024 КАПЕЛЮШНА Т. В.

УДК 330.47.35

JEL: D20; M11

Капелюшна Т. В. Формування площини безпеки підприємства під дією ризиків і загроз

Стаття присвячена питанню безпеки, що нині перебуває в полі зору як найбільш затребувана та необхідна потреба для функціонування суб'єктів господарювання, населення, світу. Проаналізовано етимологію понять «ризик» та «загроза», надано аргументи щодо необхідності чіткого розмежування цих категорій. Зазначено, що ризик є вірогідністю настання події та не завжди приводить до негативних наслідків. Загроза є результатом реалізації ризику, ступінь її впливу на результати діяльності значний, а інколи – руйнівний, що може призвести до суттєвих втрат підприємства. Надано визначення понять безпеки та небезпеки, які корелюють та є віддзеркаленням одне одного. Підкреслено, що безпека та небезпека протилежні за своїми значеннями, оскільки безпека полягає у відсутності небезпеки, крім того, підприємство перебуває в безпеці, коли реально захищено від небезпек. З'ясовано, що обидва поняття є станами, причому безпеці властивий розвиток, а небезпеці – занепад, стагнація. Запропоновано розглядати безпеку та небезпеку у сформованій площині для усунення плутанини понять ризиків і загроз. Виокремлено ділянки відображення стану безпеки (небезпеки) під дією ризиків і загроз, надано їх графічне представлення. Наведено відображення різниці між впливом ризиків і загроз, їх дію у вигляді результатів зміни ознак безпеки з формуванням передумов для небезпеки. Ознаками підприємства запропоновано розглядати результати діяльності через: здатність до розвитку, конкурентоздатність, стійкість, платоспроможність, прибутковість і рентабельність, інтереси зацікавлених сторін. Окреслено площину безпеки за вектором руху ризиків і загроз залежно від сили їх дії. Таким чином, стан безпеки змінюється, починаючи від традиційного абсолютно стійкого; стійкого; умовно стійкого – до станів, що несуть деструктив. Визначено ключові ознаки стану безпеки через відображення різниці впливу ризиків і загроз. Підтверджено важливість отриманих результатів дослідження, зокрема розмежування ризиків і загроз, для формування безпекової площини підприємства та обрання дієвих підходів до управління безпекою залежно від перебування підприємства в конкретній площині.

Ключові слова: безпека підприємства, загроза, ризик, невизначеність, небезпека, площина безпеки, стани безпеки, управління безпекою підприємства.

Рис.: 2. Бібл.: 17.

Капелюшна Тетяна Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління інформаційною та кібернетичною безпекою, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій (вул. Солом'янська, 7, Київ, 03110, Україна)

E-mail: e-skr@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7490-6751>

UDC 330.47.35

JEL: D20; M11

Kapeliusha T. V. Formation of the Security Plane of Enterprise under the Influence of Risks and Threats

The article is devoted to the issue of security, which is currently in sight as the most demanded and necessary for the functioning of economic entities, the population, and the world. The etymology of the concepts of «risk» and «threat» is analyzed, arguments on the need for a clear distinction between these

categories are provided. It is noted that risk is the probability of occurrence of an event and does not always lead to negative consequences. The threat is the result of the realization of the risk, the degree of its impact on the results of activities is significant, and sometimes destructive, which can lead to significant losses on the part of the enterprise. Definitions of the concepts of security and danger, which correlate and are a reflection of each other, are provided. It is emphasized that security and danger are opposite in their meanings, since security consists in the absence of danger, in addition, the enterprise is secure when it is really protected from dangers. It is found that both concepts are states, while security is characterized by development, and danger is characterized by decline and stagnation. It is proposed to consider security and danger in the formed plane to eliminate the confusion of the concepts of risks and threats. The areas of display of the state of security (danger) under the influence of risks and threats are allocated, their graphical representation is provided. The reflection of the difference between the impact of risks and threats, their action in the form of the results of changes in the signs of security with the formation of prerequisites for danger is presented. It is proposed to consider the features of enterprise through the following results of activity: ability to develop, competitiveness, sustainability, solvency, profitability and profitibility, interests of stakeholders. The plane of security along the vector of movement of risks and threats depending on the strength of their action is outlined. In this way, the state of security varies, starting from the traditional absolutely sustainable; followed by sustainable and conditionally sustainable – up to the states that will be destructive. The key features of the security status are defined by reflecting the difference in the impact of risks and threats. The importance of the obtained results of the study, in particular the differentiation of risks and threats, for the formation of the security plane of the enterprise and the choice of effective approaches to security management depending on the location of the enterprise in a specific plane is proved.

Keywords: enterprise security, threat, risk, uncertainty, hazard, security plane, states of security, enterprise security management.

Fig.: 2. **Bibl.:** 17.

Kapeliusha Tetiana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Information and Cyber Security Management, State University of Information and Communication Technology (7 Solomianska Str., Kyiv, 03110, Ukraine)

E-mail: e-skr@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7490-6751>

Невизначеність, що панує в країні понад два роки, підштовхує глибоко досліджувати питання безпеки, яке турбує підприємства, організації, господарючі економічні одиниці незалежно від видів діяльності, масштабів та охоплення ринку. Слід розуміти важливість формування безпеки як площини, яка рухається в бік поліпшення або ж навпаки – у бік погіршення функціонування, зважаючи на вплив факторів, ступень їх дії. Курс руху безпеки задається категоріями «ризик» і «загроза», а дослідження їх сутності, визначення відмінності, подібності та сили дії дозволяє визначити їх вплив на безпекову площину функціонування підприємства.

Переважає більшість науковців вважають ризик-орієнтований підхід основним в управлінні безпекою, вбачають в усуненні ризику вирішення питань щодо забезпечення безпеки підприємства. Ризик досліджується у працях вчених Орлової В. М., Горячевої К. С., Хадон С., який сприймається авторами як вірогідність небезпеки», можливість появи небажаних подій, що не передбачалися або не планувалися, і які можуть завдати шкоди підприємству у вигляді втрат. Науковцями Швиданенко Г. О., Кузьомко В. М., Норіциною Н. І. ризик сприймається як відхилення у бік погіршення результатів діяльності, після чого, на їх думку, виникає потреба в діях, прийнятті конкретних рішень, які дозволять налаштувати роботу підприємства так, щоб повернутися до рівня запланованих результатів. Доволі часто ризик ототожнюється із загрозою, проте із посиленням негативних подій, явищ, що відбуваються у світі, науковці починають їх відокремлювати. Вчені Захарченко В. І., Меркулов М. М., Ширяєва Л. В., Сосновська О. О., Житар М. О. зазначили,

що реалізація ризику переводить його із вірогідності у дійсність, яка формує загрозу.

Напрацювання науковців є цінними та слушними, проте варто розглядати ризики та загрози під кутом їх наслідків, чітко розмежовувати для того, щоб правильно вибудовувати підходи до управління конкретно до ситуації та з урахуванням ступеня впливу ризику, вірогідності руйнацій, що можуть виникнути під дією або ризиків, або загроз, що дозволить окреслювати площину безпеки для ефективного управління безпекою.

Мета статті – проаналізувати етимологію категорій «ризик», «загроза», розмежувати поняття для формування безпекової площини підприємства, зважаючи на їх дію.

Безпека в сьогоdnішніх умовах існування суспільства, економічних одиниць, світу визначається не просто як ціль, а як пріоритет-орієнтир для майбутнього функціонування та життя. Зазвичай безпека підприємства вимірювалась формулюванням цілей за наявними теоріями фірми. Відбиток важливості безпеки знаходимо у традиційній та управлінській теоріях, де ціллю виступають максимізація прибутку, збільшення обсягів продажів і доходу, які характеризують безпечність його функціонування через отримання позитивних результатів діяльності. Наразі, за системно-інтеграційною теорією фірми, ціллю є забезпечення безпеки функціонування та стабільного розвитку підприємства.

Окреслення контексту безпеки для підприємства відбувається з огляду наявності сприятливих або несприятливих умов, які існують як поточні, минулі, можливі в майбутньому, що чинять вплив

на функціонування підприємства, розвиток, стан. Ступінь сили впливу чинників перетворюється в міру їх наростання у форми: початкового виклику, який переходить у ризик, що в подальшому трансформується в загрозу. Кожна наступна форма несе за собою більший негативний вплив, тому ідентифікацію чинників варто проводити якомога раніше, щоб упередити від руйнівних впливів та нарощення загроз, тож варто розпочинати ланцюг відслідковування саме із викликів.

Виклик, як сукупність обставин, є станом невизначеної напруженості, що виникає на підприємстві та може бути не обов'язково загрозового характеру, тому не завжди вимагає реакції [1, с. 14], скоріше потребує уточнення та розуміння контексту його появи для швидкого реагування. Виклик можна визначити як протиріччя між наявним станом системи і потребою у внутрішніх змінах, також він є теоретичним (інформаційним) проявом деструктивних чинників. Інколи виклики та реакція на них розглядаються з позитивного боку, наприклад виклик цифровізації привів до зникнення багатьох бюрократичних питань, полегшення документообігу завдяки появі цифрового підпису, електронних платежів, крім того, активізувалося розгортання електронних платформ торгівлі. Тобто реакція на виклик цифровізації привела до пришвидшення та спрощення багатьох процесів на підприємствах за умови використання інформаційно-комунікаційних технологій, набуття цифрових навичок і надання постачальниками якісних електронних комунікаційних послуг. Цифровізація посилила роль підприємств сфери телекомунікацій – без послуг, що ними надаються, продовжувати працювати у таких умовах, як невизначеність – пандемія, а з лютого 2022 р. – воєнний стан, було б доволі проблематично. Тому реакція на виклик цифровізації та вчасна адаптація підготували підприємства до функціонування у нових умовах. Реагувати на виклики не обов'язково, головне – дослідити наслідки від їх дії на роботу підприємства, і в разі негативних проявів – відповідати на них.

Рухаючись шкалою «виклик – ризик – загроза», наступним є ризик, який, на відміну від виклику, являє собою ймовірність настання події, відхилення результату від запланованого або очікуваного.

Вперше це поняття в європейському регіоні, а саме в Італії, зустрічається ще у 1248 р. Вжиток поняття тісно пов'язаний із морською торгівлею, ризиками, що виникали на морі під час транспортування вантажів. У книзі Яна Бертінга (*J. Berting*) [2, с. 130] слово «ризик» має походження від італійського «risco», яке є похідним від латинсько-

го «resesum», що означає «те, що ріже». Згодом з'являється перший страховий поліс у морській торгівлі, який містить у собі інформацію про ризики під час перевезення товарів кораблем морськими шляхами з Генуї до Майорки [3].

За Оксфордським словником англійської мови ризик (від англ. *risk*) – це ситуація, пов'язана з небезпекою; ймовірність (можливість) того, що станеться щось неприємне. Ризик – кількісне або якісне оцінювання небезпеки [4, с. 32], тобто поняття дотичне до небезпеки.

У Постанові КМУ щодо здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів ризик визначений як можливість настання події, що матиме вплив на здатність установи виконувати завдання і функції та досягати визначеної мети (місії), стратегічних та інших цілей діяльності установи [5].

У посібнику, що складений з урахуванням плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 рр. (схваленого від 29.12.2021 р. № 1805-р), наведено таке визначення поняття «ризик»: «потенційна можливість того, що під час реалізації функцій, процесів та операцій, спрямованих на досягнення встановленої мети (місії), цілей та виконання завдань, можуть виникнути обставини, що призведуть до втрат ресурсу, небезпеки або небажаного результату у майбутньому» [6, с. 6]. Знову ж таки у визначенні ризику «можливість небезпеки» сприймається як ключовий визначник ризику. Подібної думки, що ризик передугрозує, є первинною категорією щодо неї, а загроза випливає з ризику та є вторинною, дотримується К. С. Горячева [7].

У посібнику під редакцією В. М. Орлова наведено таке визначення поняття «ризик» – суб'єктивно-об'єктивна економічна категорія, яка характеризує невизначеність кінцевого результату діяльності внаслідок можливого впливу (дії) на нього низки об'єктивних та/або суб'єктивних чинників, які не враховувалися при його плануванні [8, с. 457].

С. Хеддон (*S. Haddon*) вважає, що ризик виражає ймовірність настання небажаних подій, вірогідність нанесення шкоди й одночасного розгляду цієї ймовірності та негативних наслідків [9, р. 7]. Як ймовірність негативного відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних розглядає ризик П. І. Коренюк [10, с. 15], причому автори підкреслюють лише ймовірність часткової втрати ресурсів, доходів, зростання витрат підприємством.

Ризик можна сприймати не лише як ймовірність настання події, що може перейти в загрозу та призвести до небезпеки в результаті неврахованих

або неусунутих впливів, а і як потенційну можливість розвитку за певних умов і використання її на користь підприємства.

Отже, ризик – це безпосередньо умова появи у площині безпеки її антиподу – небезпеки, але небезпека за ризику залишається на рівні можливості, є гіпотетичною (може бути прихованою / передбачуваною).

Таким чином, спираючись на знання етимології поняття ризику, можемо зробити висновок, що ризики є подіями, які можуть не відбутися (оскільки ризику притаманний ймовірнісний характер), характеризує стан підприємства, як небезпечний, але в разі, якщо ймовірність його настання близько 0%, тоді можна говорити про виклики. Якщо ж ризик наблизатиметься за вірогідністю свого настання до 100%, то перейде в наступну категорію – загрозу, що характеризуватиме стан безпеки як небезпечний. Тобто ймовірність ризику може бути від нуля, але менше 100, саме в цих межах йдеться про ризик. Якщо ймовірність настання події дорівнює 0, тоді подія не відбудеться, якщо дорівнює 1 – подія реальна та відбудеться, тож відбувається ніби перехід гіпотетичної вірогідності в реальну дію, і можна припустити, що ризик перетворюється на загрозу.

Загроза – це небезпека на стадії переходу з можливості в дійсність [11, с. 216], вважають В. І. Захарченко, М. М. Меркулов, А. В. Ширяєва, з переходом із можливого в дійсне, з чим погоджуємося, а небезпеку сприйматимемо як окрему категорію. Загроза являє собою форму вираження протиріч між інтересами підприємства та зовнішнім середовищем його функціонування, яка відображає реальну або потенційну можливість прояву деструктивної дії різних чинників та умов на їх реалізацію у процесі розвитку та яка спричиняє прямий або непрямий економічний збиток, навмисне чи випадкове (ненавмисне) порушення режиму функціонування підприємства [4, с. 27].

У підручнику [12, с. 63] авторський колектив загрозу діяльності підприємства вбачає в наявному негативному впливі на підприємство та пояснює наявністю процесів і явищ, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства, та діями (поведінкою) суб'єктів зовнішнього середовища за певних умов.

За аналізованими визначеннями, на нашу думку, загроза – це вже реальна подія, за якої потенційна небезпека переходить зі стану можливості в реальну площину. Для виникнення загрози є активними обидва компоненти: існують як самі негативні чинники, так і можливості їх впливу на об'єкт економічної безпеки. Конкретна та безпосе-

редня форма небезпеки, що зумовлює об'єктивно та суб'єктивно негативний вплив, які містять у собі деструктивні дії, і є загрозою.

Об'єктивно негативні впливи йдуть усупереч інтересам підприємства, виникають самі собою без участі керівництва та персоналу; суб'єктивні негативні впливи є результатом неправильного та неефективного керування, тобто з'являються через помилки або некомпетентність керівництва, персоналу.

Наступною категорією, яка вартує уваги, є небезпека, її джерелами виступають умови та чинники, що містять деструктивну базу для її появи, сама ж небезпека є станом, протилежним безпеці. Це поняття корелює із безпекою, без нього важко визначати та ідентифікувати площину безпеки, крім того, виклик – ризик – загроза є вектором руху від безпеки до небезпеки. Поняття безпека і небезпека є протилежними за своїм значенням, що підтверджується тим фактом, що безпека вбачається, по-перше, у можливій відсутності небезпеки, по-друге, у реальній захищеності від небезпек. Можемо припустити, що поняття взаємозалежні, і є точка-ідентифікатор, в якій небезпека переходить у стан безпеки.

На думку О. Тулуб, небезпека є чимось гіпотетичним. Авторка вважає, що ні об'єкт, ні суб'єкт невідомі, нанесення збитків гіпотетичне за певних умов, а саме загроза є наміром і можливістю нанесення збитку, має конкретний характер направлення, тобто націлена на об'єкт. Проте гіпотетичність вказує на ймовірнісний характер, що притаманно ризикам, тому з цією думкою важко погодитися та сприймати небезпеку «суб'єктивним наміром» або «об'єктивною можливістю» нанесення збитку [13, р. 8, 9]. На нашу думку, все ж таки небезпека є станом з чітко вираженими змінами у функціонуванні підприємства.

Двоєко сприймається визначення, яке надали автори Г. О. Швиданенко, В. М. Кузьомко, Н. І. Норіцина. Так, погоджуємося із тим, що небезпека є станом, «... погіршують її стан, надають її розвитку небажаної динаміки або параметрів», однак не можемо не погодитися із формулюванням «...це об'єктивно існуюча можливість негативного впливу на економічну систему, в результаті чого їй може бути завдано яких-небудь збитків, шкоди...», адже це вказівка на вірогідність негативного впливу, що асоціюється із ризиками [1, с. 16]. Авторами О. О. Сосновською та М. О. Житарем небезпека вважається формою прояву загрози, що призводить до зміни параметрів функціонування підприємства та кінцевих результатів його діяльності. Небезпека продукує появу суб'єктивних або

об'єктивних подій у різних сферах діяльності підприємства через загрози, що призводить до позитивного чи негативного результату. Загроза розглядається авторами як потенційна можливість отримання негативного економічного результату для підприємства, що виникає внаслідок існування небезпеки та виникнення ризиків під впливом дестабілюючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища [14, с. 129]. Саме від реакції та здатності швидко, дієво нейтралізувати потенційні загрози залежатимуть економічна безпека та її рівень, стійкість функціонування підприємства в невизначених умовах.

Подібним баченням небезпеки є визначення її як форми прояву загрози, що призводить до реальних втрат [15, с. 111], тобто небезпека виникає від дії загроз, а не вірогідності їх появи (ризик), що дає змогу припустити, що небезпека також є станом, як і безпека, бо відбуваються зміни, спостерігається певна динаміка. На протигагу безпеці будуть віддзеркалюватися основні визначники безпеки, зокрема: розвиток – занепад або стагнація.

Враховуючи вищевикладене, нами з'ясовано, що безпека є станом, тому цілком логічно диференціювати рівні безпеки (небезпеки) підприємства, як це робиться при оцінці стану безпеки в результаті техногенних впливів. Водночас, опрацювавши низку джерел, нами з'ясовано, що відбувається плутанина навколо понять, які близькі за зазначенням і формують площину безпеки підприємства, що функціонує. Цю проблему, на нашу думку, вирішить відокремлення викликів, ризиків і загроз на певних ділянках, що відображатимуть стани безпеки (небезпеки).

Графічне представлення станів безпеки та небезпеки (рис. 1), на нашу думку, демонструє ступінь наростання небезпеки на відрізках дії: виклик, ризик, загроза, останній відрізок є найнебезпечнішим і, навпаки, рух по прямій угору відзначається наростанням станів безпеки – найкращий для підприємства в зоні 4. Градація станів безпеки дозволить відслідковувати процес їх зміни з можливістю здійснювати управління відповідно до конкретних ситуацій, впливів, умов, що призводять до перетворень і порушень на підприємстві. За реалізації загрози можливий збиток оцінюється за рівнями небезпек:

- ✦ незначна небезпека, коли існує здатність суб'єкта небезпеки завдати незначної шкоди тому іншому об'єкту (індивіду, соціальній групі, державі, ін.);
- ✦ середня небезпека – здатність суб'єкта небезпеки завдати такої шкоди об'єкту, коли стає неможливим його нормальне функціонування, а саме, коли виникають суттєві труднощі у виконанні життєво важливих для нього функцій;
- ✦ суттєва небезпека – здатність суб'єкта небезпеки завдати такої шкоди об'єкту, коли стає практично неможливим виконання життєво важливих для нього функцій, що зрештою може призвести його до загибелі [16, с. 17].

Дослідження генези поняття «безпека», аналіз праць науковців щодо визначення понять «безпека підприємства» надали змогу зробити висновок щодо основних ознак безпеки, які полягають у: здатності до розвитку; стійкості, конкурентоспроможності; платоспроможності; прибутковості та рентабельності; врахуванні інтересів стейкхолде-

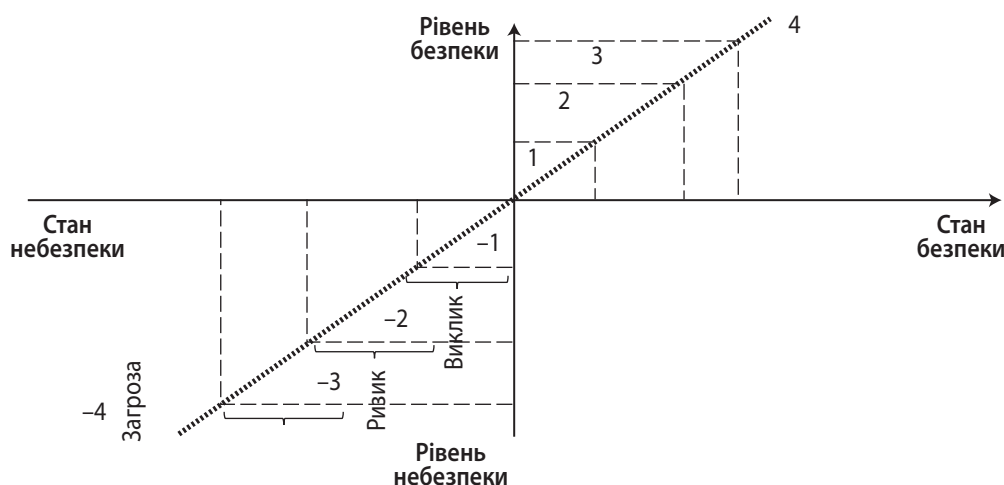

Рис. 1. Віддзеркалення понять «безпека» – «небезпека» у площині їх формування (авторське бачення)

Джерело: сформовано автором за [4; 7; 9–12].

рів. Не варто забувати, що безпека підприємства найбільше стосується питань захисту прибутку – як основної цілі суб'єкта господарювання.

Отже, безпека тісно пов'язана з ризиками, викликами, умовами, невизначеністю, загрозами, точніше, з їх відсутністю, тому варто розібратися з їх сутністю. Пошук площини забезпечення безпеки спричинив потребу в уточненні та розмежуванні понять, що її формують. З'ясовано, що виклики можуть спричинити або не спричинити зміни, які матимуть або позитивні (за певних умов), або негативні зрушення. Виклик не завжди переходить у ризик, який є ймовірністю появи змін і перетворення їх на реальну дію в результаті появи загроз, що порушують безпеку та рухають підприємство до переходу у стан небезпеки. Дія ризику та загрози різнитиметься. Так, розглядаючи ключові ознаки підприємства, можемо припустити, що їх дія, відповідно до ознак, співвідноситься таким чином (ознака безпеки – ризик – загроза):

- ✦ здатність до розвитку – ймовірність призупинення розвитку – гальмування розвитку;
- ✦ конкурентоспроможність – вірогідність втрати конкурентоспроможності – втрата конкурентних переваг; неконкурентоспроможність;
- ✦ стійкість – вірогідність втрати стійкості – порушення стійкості;
- ✦ платоспроможність – вірогідність втрати платоспроможності – погіршення показників платоспроможності – втрата платоспроможності;
- ✦ прибутковість і рентабельність – ймовірність зниження рентабельності та прибутковості – зростання витрат, скорочення темпів зростання прибутку та рентабельності;
- ✦ інтереси – ймовірність невідповідності та порушення інтересів – порушення інтересів.

Відображення різниці між впливом ризиків і загроз, їх дію у вигляді результатів зміни ознак безпеки з формуванням передумов для небезпеки наведено на *рис. 2*.

Схематичне представлення наслідків реалізації загроз і дії ризиків потребує більш глибокого вивчення з формуванням нових підходів до їх аналізу, оцінки, спираючись на концептуальні рішення забезпечення безпеки.

Нинішні умови, в яких функціонують підприємства, як уже зазначалося, особливі, в яких не перебувало суспільство, здавалося б, малоімовірно, проте, на жаль, реальні. Умови посилюються цифровізацією сфер діяльності, інформатизацією, переходом у новий технологічний вимір. Питання безпеки є нагальним, актуальним і його вирішення можливе

завдяки врахуванню напрацювань та досвіду щодо їх розв'язання науковцями-попередниками.

Сукупність невизначеностей, що постали перед людством, суспільством, державою, суб'єктами господарювання, нагадують величезну полум'яну кулю із безліччю викликів, ризиків загроз, що посилюються обставинами непереборної сили – воєнним станом. Окремим напрямом діяльності серед операційної, маркетингової, фінансово-економічної, виробничої, інноваційної, інвестиційної, інформаційної, обліково-контрольної в управлінській діяльності виокремлено безпекозабезпечувальну діяльність – саме з причин потреби у ґрунтовному вивченні та розгляді питань безпеки, що нами розглядається як площина.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження нами було з'ясовано різницю між ризиками та загрозами. Ризик є ймовірністю настання події та вірогідності негативних наслідків, загроза має конкретний характер, є результатом реалізації ризику та призводить до відхилення від запланованих результатів, суттєво впливає на функціонування підприємства. Окреслено площину безпеки за вектором руху ризиків і загроз залежно від сили їх дії. З'ясовано, як змінюються стани безпеки, починаючи від традиційного абсолютно стійкого, стійкого, умовно стійкого, до станів, що нестимуть деструктив. Тому варто досліджувати питання точок переходу від ризиків до загроз, визначати граничні значення показників для того, щоб правильно формувати площину безпеки та ефективно управляти безпекою підприємства.

Подальші розвідки будуть продовжувати це дослідження та полягатимуть у пошуку деструктивних точок появи ризиків і загроз, щоб чітко розуміти рух в управлінні безпекою, правильність обрання підходу до управління підприємством залежно від перебування його в різних безпекових площинах. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Швиданенко Г. О., Кузьомко В. М., Норіцина Н. І. Економічна безпека бізнесу : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2011. 511 с.
2. Berting J. Europe: A Heritage, a Challenge, a Promise. Eburon Academic Publishers. 2007. 233 p.
3. Faugères L., Ch. Villain-Gandossi (eds). Le risque et la crise. Malta : Foundation for International Studies, 1990.
4. Зубко Т. Л. Економічна безпека підприємства: виклики XXI сторіччя : монографія. Київ : КНТЕУ, 2021. 420 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Основних засад здійснення внутріш-

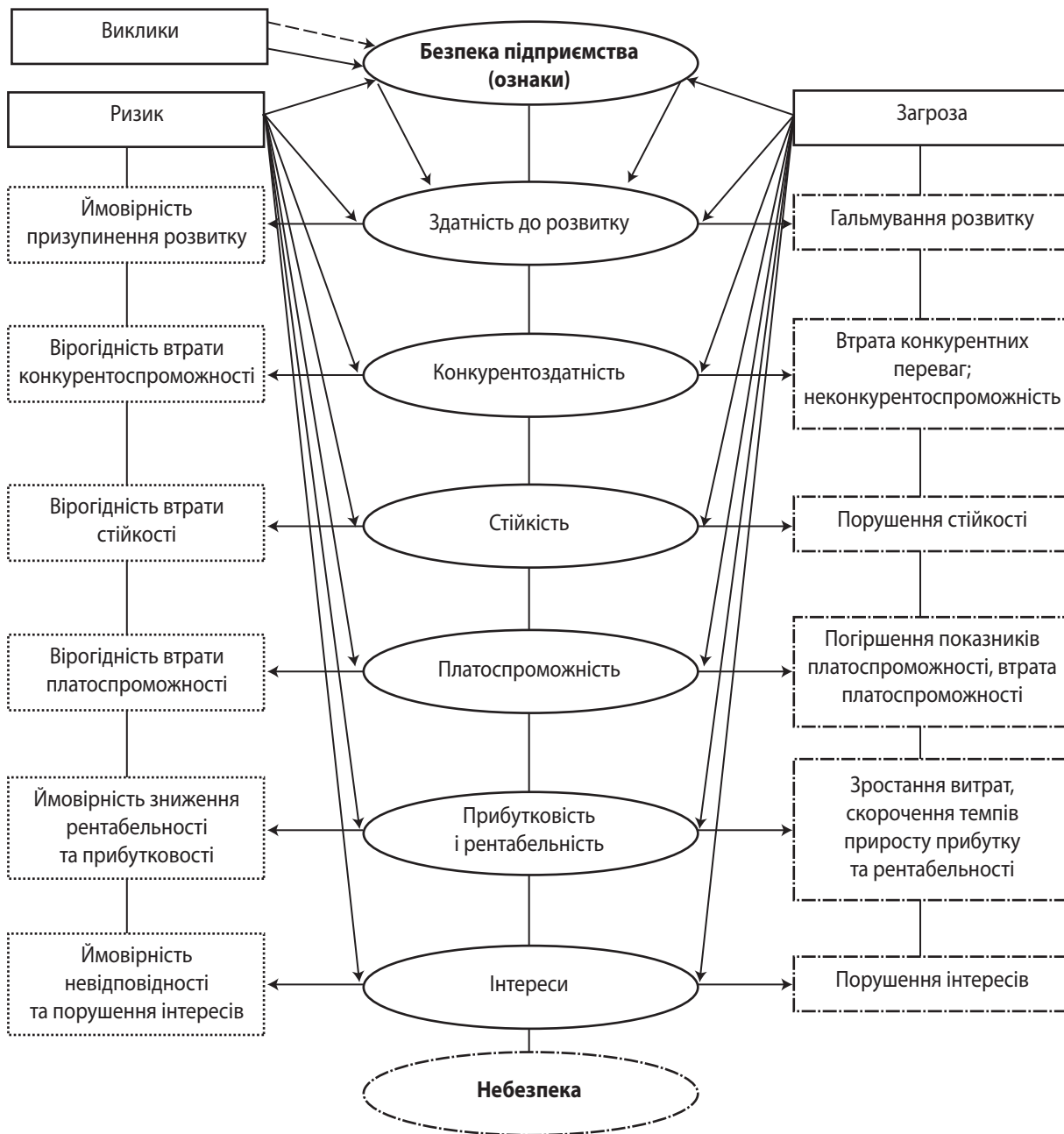

Рис. 2. Ключові ознаки стану безпеки в площині відображення різниці впливу ризиків і загроз

Джерело: систематизовано на основі [13–15; 17].

- ного контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001» від 12.12.2018 р. № 1062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-п#Text>
6. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. Київ, 2022. URL: <http://surl.li/knxut>
7. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 Київ, 2006. 23 с.
8. Економіка телекомунікацій : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. / за заг. ред. В. М. Орлова. Одеса : ОНАЗ, 2014. 512 с.
9. Haddon S. G. Risk Analysis, Institutions and Public Policy. Associated Faculty Press, 1984. 179 p.
10. Коренюк П. І. Конспект лекцій з дисципліни «Ризик-менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент». Кам'янське : ДДТУ, 2017. 185 с.
11. Захарченко В. І., Меркулов М. М., Ширяєва Л. В. Економічна безпека та конкурентна розвідка : конспект лекцій. Одеса : Бахва, 2018. 520 с.

12. Економічна безпека підприємства : підручник / за заг. ред. А. М. Дідика. Львів : Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.
13. Тулуб О. Денотативне значення та відмінності складових ланцюга «ризик – небезпека – загроза». *European Journal of Economics and Management*. 2017. Vol. 3 Iss. 3. P. 5–11. URL; https://eujem.cz/wp-content/uploads/2017/eujem_2017_3_3/03.pdf
14. Сосновська О. О., Житар М. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 124–132. URL: <https://afj.org.ua/ua/article/600/>
15. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2018. 234 с.
16. Ситник Г. П., Орел М. Г. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України : підручник Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372 с.
17. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 384 с.

REFERENCES

- Berting, J. *Europe: A Heritage, a Challenge, a Promise*. Eburon Academic Publishers, 2007.
- Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [Economic Security of the Enterprise] / ed. by A. Didyk. Lviv: Vydavnycha hrupa «Bukhhaltery Ukrainy», 2019.
- Ekonomika telekomunikatsii* [Economics of Telecommunications] / ed. by V. Orlov. Odesa: ONAZ, 2014.
- Faugeres, L., and Villain-Gandossi, Ch. *Le risque et la crise*. Malta: Foundation for International Studies, 1990.
- Haddon, S. G. *Risk Analysis, Institutions and Public Policy*. Associated Faculty Press, 1984.
- Horiacheva, K. S. "Mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva" [The Mechanism of Managing the Financial Security of the Enterprise]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.06.01*, 2006.
- Koreniuk, P. I. *Konspekt leksii z dystsypliny «Ryzik-menedzhment» dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity druhoho (mahisterskoho) rivnia spetsialnosti 073 «Menedzhment»* [Synopsis of Lectures on the Discipline "Risk Management" for Students of Higher Education of the Second (Master's) Level of Specialty 073 "Management"]. Kamianske: DDTU, 2017.

- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-#Text>
- "Metodychnyi posibnyk shchodo aspektiv upravlinnia ryzykamy, yak skladovoi systemy vnutrishnyoho kontroliu u rozporiadnyka biudzhethnykh koshtiv" [Methodical Guide on Aspects of Risk Management as a Component of the Internal Control System of the Manager of Budget Funds]. Kyiv, 2022. <http://surl.li/knxut>
- Melnyk, S. I. *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Management of Financial Security of Enterprises: Theory, Methodology, Practice]. Lviv: Rastr-7, 2020.
- Shvydanenko, H. O., Kuzomko, V. M., and Noritsyna, N. I. *Ekonomichna bezpeka biznesu* [Economic Security of Business]. Kyiv: KNEU, 2011.
- Solomina, H. V. *Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva* [Ensuring Financial and Economic Security of Entrepreneurship]. Dnipro: DDUVS, 2018.
- Sosnovska, O. O., and Zhytar, M. O. "Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta oznaky zabezpechennia" [Economic Safety of an Enterprise: The Essence and Features of the Supply]. *Oblik i finansy*, no. 3 (2018): 124-132. <https://afj.org.ua/ua/article/600/>
- Sytnyk, H. P., and Orel, M. H. *Natsionalna bezpeka v konteksti ievropeiskoi intehratsii Ukrainy* [National Security in the Context of European Integration of Ukraine]. Kyiv: Mizhrehionalna Akademiia upravlinnia personalom, 2021.
- Tulub, O. "Denotatyvne znachennia ta vidminnosti skladovykh lantsiuha «ryzik – nebezpeka – zahroza»" [Denotative Meaning and Distinctions of the Chain Components "Risk – Danger – Threat"]. *European Journal of Economics and Management*, vol. 3, iss. 3 (2017): 5-11. https://eujem.cz/wp-content/uploads/2017/eujem_2017_3_3/03.pdf
- Zakharchenko, V. I., Merkulov, M. M., and Shyriaieva, L. V. *Ekonomichna bezpeka ta konkurentna rozvidka : konspekt leksii* [Economic Security and Competitive Intelligence: Lecture Notes]. Odesa: Bakhva, 2018.
- Zubko, T. L. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: vyklyky XXI storichchia* [Economic Security of the Enterprise: Challenges of the 21st Century]. Kyiv: KNTEU, 2021.